

Draaiboek voor startende tuinleiders

KINDERTUINEN BUSSUM

Versie 27 maart 2024

Samenstellers: Maddie Waterman en Willy Timmermans

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de Stichting Kindertuinen Bussum worden overgenomen.
27 maart 2024

1

Inhoud

1. Toelichting.....	3
2. Algemeen deel.....	3
3. Weekactiviteiten,	5
4. Tips	18
5. Bijlagen:.....	19
5a Zaaiprogramma 2024	19
5b Zaaiplan 2024	19
6. tuinregels /afspraken	21
7. Voorbeeld verslag seizoen in groepsapp	21
8. Wat is belangrijk in de omgang met de kinderen	22
8a. omgang met kinderen, algemeen.	22
8b. omgang met kinderen in bijzondere situaties	23

NB: Het draaiboek beschrijft de eerste 10 weken gedetailleerder dan de weken erna. Daarna zal het vooral gaan om het onderhouden van de tuintjes en oogsten.

1. Toelichting

Doel: starten met een beschrijving van en tips geven over de gang van zaken rondom het voorbereiden, begeleiden van een groep kinderen op de tuin. Waaronder:

- De voorbereiding voordat de kinderen komen
- Inzicht geven in het verloop van de middagen met de kinderen
- De verschillende activiteiten met de kinderen, per week
- Uitleg over de manier van zaaien, planten, bonen leggen en oogsten
- Vastleggen van de opgebouwde kennis
- Tips verzamelen van collega vrijwilligers
- Inspiratie voor alle tuinleiders

Op deze manier hopen wij dat door aanvullingen van ervaren tuinleiders en nieuwe inzichten, dit een steeds verder doorontwikkeld draaiboek gaat worden. Er zal minimaal jaarlijks een vernieuwd draaiboek komen. Daarnaast willen wij een bijdrage/tips leveren m.b.t. het spanningsveld tussen permacultuur/circulair werken: hoe kan permacultuur en circulaire tuinverwerking gebruikt worden ZONDER dat het karakter van het ervaren/leren van kinderen in de tuin minder wordt.

En daarom inventariseren “Wat is er al”, dus:

- Gebruik maken van kennis van ervaren tuinleiders
- Inzicht in de verschillende manieren van werken.

Er staat één voorbeeld van communicatie via de groepsapp in de bijlage. Dit is slechts bedoeld als een voorbeeld om ideeën te genereren. Iedereen doet dit op eigen wijze. Wel is het handig om vaste dingen steeds samen met de kinderen terug te laten komen i.v.m. met het versterken van het leereffect en de betrokkenheid.

2. Algemeen deel.

Hierin worden zaken beschreven die wekelijks nodig zijn: activiteiten voor die dag even doornemen, materiaal klaarzetten e.d. Daarnaast even stilstaan waarvoor de groepsapp wordt gebruikt en daar afspraken over maken.

1. **Over de groepen:** van te voren krijgt iedereen een lijst met de namen. Maak zelf een indeling voor welk tuintje ieder kind krijgt; zoals vriendinnetjes/vriendjes naast elkaar. Controleer in week 1 even met alle kinderen of de indeling oké is. Bij de start kan er nog van plek gewisseld worden, daarna niet meer!

2. **Wat doe je voordat de kinderen komen:**

Schoffelen, wieden: De meeste tijd wordt besteed aan het onderhoud van de tuintjes. Voordat de kinderen komen zorgen (assistent)tuinleiders dat de tuintjes min of meer onkruidvrij zijn. Niet alles, de kinderen schoffelen ook een deel.

Voor de tuinen die werken volgens het permacultuur principe: het gewiede onkruid blijft op de aarde liggen als mulch. Om het voor de kinderen overzichtelijk te houden kan het handig zijn dit in een hoekje te doen. Bij erg vochtig weer kan het los getrokken onkruid weer gaan wortelen. Dan is de composthoop een beter idee.

Spullen klaarzetten; hoe en wat. Er is een zaaiplan gemaakt voor de hele periode, waarin per keer is aangegeven wat er die week gezaaid gaat worden.

In de schuur staat voor elke groep een krat met daarin het zaaigoed voor de hele periode. Ook staat er een grote doos met lege tomatenpureeblikjes en een emmer zand.

Het zaaigoed van die week wordt per soort verdeeld over 14 blikjes. Klein zaad vermengen we met wat zand, voordat we het in de blikjes doen. De reden hiervoor is dat het met wat zand beter te verdelen is over de zaairegel.

Het is handig een beetje zaad achter de hand te houden. Er gaat nog wel eens een blikje om. De blikjes worden per soort op een blad of in een bak gezet om mee te nemen naar de tuintjes.

Sommige tuinleiders schrijven op houten ijsstokjes de naam van de plant, voor elk kind. Die kunnen dan bij de ingezaaide regel in de grond gestoken worden. Op die manier weten de kinderen (en tuinleiders) wat en waar ze gezaaid hebben.

Ook deze stokjes gaan in de bak om mee te nemen naar de tuintjes.

Sommige zaden, zoals tuinbonen en sommige planten zoals sla worden afgedekt met een stukje gaas tegen de vogels. Ook dat klaarleggen. Het gaas ligt rechts naast de vijver.

Onderling overleggen wie wat doet

3. **Kinderen arriveren:**

- Kinderen welkom heten en terugkijken op de week ervoor.
- Vertellen wat er deze middag gaat gebeuren en in welke volgorde.
- Uitleg geven hoe te zaaien, planten, bonen leggen, schoffelen en oogsten en waarom op deze manier.

Eerst maken we het stuk waar we gaan zaaien onkruid vrij. Vervolgens maken we, afhankelijk van wat we gaan zaaien of planten een zaairegel, of kuiltje, met behulp van de meetstok. Als het erg droog is, maken we dat vochtig. We leggen uit welk zaad, of plant daarin gaat, hoe diep de zaairegel moet zijn, hoe het plantje gepland moet worden, etc.

Pas wanneer de eerste regel is ingezaaid èn de volgende regel is gemaakt krijgen de kinderen het volgende blikje met zaad.

4. Einde van de middag:

- Gezamenlijke afsluiting. In een workshop werd het belang van gezamenlijk afsluiten benoemd. Samen terugkijken wat er gedaan is, evalueren hoe de kinderen het ervaren hebben en die informatie gebruiken in de volgende les. Tevens is dit een duidelijk einde van de les. Een ander voordeel is dat de groep niet langzaam uit elkaar valt aan het eind, doordat kinderen die al klaar zijn verdwijnen. Dus: Kort herhalen wat we gedaan hebben, informeren hoe de kinderen het ervaren hebben (als feedback voor ons), en vertellen wat we de week erop gaan doen en wat ze mee moeten nemen. Dit is dan ook meteen informatief zijn voor eventuele ouders die er zijn.
- Materiaal opruimen.
- Eventueel ouders vertellen wat de kinderen hebben gedaan.

5. Bijensteek

Tuinleider Lea de Graaf legt uit: “wat te doen bij een bijensteek”

De bijentuin ligt naast de Kindertuinen, de bijen blijven niet alleen in de bijentuin, maar komen bij ons op visite want daar staan allemaal lekkere bloemetjes. Het komt niet vaak voor maar mocht een kind gestoken zijn, dan beginnen met het kind geruststellen. Alleen als er een bij in hun haar zit, de bij gewoon meteen plat drukken omdat bij gepriegel in het haar de bij juist zal steken. Indien gestoken: kind rustig meenemen naar huisje, de angel er zijdelings uitschrapen met je nagel en verwijderen. Nooit eruit trekken want dan knijp je het gifzakje leeg. De Aspivenin (een soort zuignap in een doosje), om zoveel mogelijk gif uit de wond te krijgen ligt in de linker lade van het aanrecht. Kind nog 10 min in de gaten houden, i.v.m. mogelijkheid anafylactische shock: bij twijfel bel 112.

6. **Teken e.a.z.:** er ligt een tekening in de EHBO doos.

3. Weekactiviteiten,

beschrijving per week: van te voren krijgt ieder tuinleider een lijst met namen.

WEEK 1

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 1: 1 t/m 8 april** (1 april = tweede Paasdag)

Tuinkers en radijs zaaien, aardappels poten (naambordjes schilderen).

Vooraf via de groepsapp: bijvoorbeeld: *“hallo allemaal, gezellig dat we morgen aan een nieuw seizoen met voor ons allemaal nieuwe kinderen beginnen. De tuinleider van jullie groep heten Pietje, Marietje,: De tuintjes hebben we na de winter tussen alle regenbuien door schoongemaakt, dus er kan gestart worden met zaaien. We beginnen morgen in elk geval met mooi weer (0.i.d.). De kinderen die op de fiets komen kunnen hun fiets direct na het grote entreehek in de fietsenrekken zetten. Het zou fijn zijn wanneer jullie deze keer iets eerder dan 16 uur komen. Wij vangen jullie op en wijzen waar we aan het werk*

gaan. Wij hebben er zin in en hopen op een mooi en groeizaam seizoen met lekkere groente om te oogsten en vrolijke bloemen om te plukken. Tot morgen! (Naam)

De voorzitter Cees Bouman heet alle kinderen welkom op de tuin en vertelt wat bijzonderheden. Ook stelt voorzitter de tuinleiders voor en welke kinderen met wie meegaan.

Eenmaal op de tuin legt tuinleider dingen uit zoals:

- Welk stukje tuin iedereen krijgt, even controleren of alle kinderen er ook blij mee zijn. Nu kan er nog gewisseld worden.
- Elk tuintje heeft drie bedden. Uitleggen dat ieder jaar planten op een ander stukje van de tuin komen. Dat heet wisselteelt (uitleggen).
- Namen noemen, bordjes uitdelen om de week erna mee te nemen om bij eigen tuin te zetten
- Eerste keer zaaien: tuinkers. Leuk om eigen naam te zaaien. Tuinleider doet het voor. FOTO Uitleg gebruik meetlaat (= 1 meter = 10 decimeter = 100 centimeter). Doe dit spelenderwijs 😊
- Aardappels poten. De aardappel “aanaarden”, dwz een bergje rondom/boven de aardappel maken. Je kan de berg “het kasteel” noemen. Daaromheen komt een slotgracht: dat is de regel rondom de aardappel waarin radijs wordt gezaaid.
- Uitleg gereedschapskist. Erop wijzen dat alle harken de ene kant opgelegd worden en de schoppen allemaal de andere kant.
- Waar de wc is.

Gezamenlijk afsluiten

Doen voor volgende week:

Tuinbonen meenemen om voor te weken.

Ruimte voor eigen aantekeningen:

WEEK 2 (vanaf hier een vaste structuur)

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 2: 8 t/m 12 april**

Tuinbonen leggen of planten, Nieuw-Zeelandse spinazie ertussen zaaien. Of twee rijtjes spinazie op de plek van de stokbonen zaaien. Rucola/pluksla zaaien.

Reminder vooraf via groepsapp: naambordjes mee naar de tuin nemen.

Wat heb je nodig/ klaarzetten

- Voorgeweekte tuinbonen in de blikjes doen. 14 stukjes gaas pakken en in een hoek vouwen (FOTO komt nog).
Zaden in blikjes doen: Spinaziezaad in de blikjes doen, Rucola en pluksla-zaad in de blikjes doen (met zand)
- Pluksla, rucola, en eventueel raapstelen. Rucolazaden kan je het beste eerst mengen met zand omdat deze zaden erg klein zijn, op deze manier worden de zaden beter verdeeld over het bed/regel.

Introductie en verloop

- Iedereen welkom heten. Terugkijken op acties van vorige week en samen bekijken hoe tuin erbij staat. Dat betekent nu dat er alleen tuinkers op is gekomen.
- Onkruid wieden. Even kletsen over wat onkruid is: eigenlijk is er geen onkruid, maar we noemen het zo wanneer het ergens staat waar wij niet willen waar het staat.
- Uitleg gebruik meterlat herhalen. Afstanden tussen de zaaieregels meten en daar een lijn met vinger "graven". In iedere regel komt zaad over de gehele lengte verdeeld. Per regel één soort zaad. Soms vergissen kinderen zich daarin dus daarin duidelijk zijn bij de uitleg.

- Vandaag gaan we tuinbonen leggen. Over de tuinbonen komt een stuk gaas, omdat anders de vogels de bonen opeten. In ieder geval er met de kinderen aandacht aan besteden. Zie map met praatplaten over het kiemen van bonen.
- Ook gaan we spinazie zaaien en rucola en pluksla en eventueel raapstelen. Sommige zaadjes zijn vermengd met zand, omdat het zo klein is. Op die manier kan je het beter over de zaaieregel verdelen en komt het niet allemaal op een plek. Ook waait het minder snel weg tijdens het zaaien. Maar eerst gaan we het stuk tuin waar we gaan zaaien en leggen onkruid vrij maken.

- Tuinkers oogsten: bosje tuinkers aan de bovenkant vastpakken en dan afknippen.
- Op deze manier laat je de worteltjes en de aarde in de grond.
- Leren hoe je kan schoffelen en meteen even op wijzen dat de schoffel altijd naar beneden moet staan. Het is geen zwaard o.i.d. Het helpt echt wanneer dat voor kinderen vanaf het begin duidelijk is. Bij het schoffelen (en harken) achteruit lopen van het eind naar het begin. Daarna even aandacht besteden aan het leren harken.

Gezamenlijk afsluiten

Ruimte voor eigen aantekeningen:

WEEK 3

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 3: 15 t/m 19 april**
Goudsbloemen, zomerwortel/ snijbiet, 2 plantuitjes, 2 sjalotjes
Rode bieten zaaien. Maïs voorzaaien.

Uitleg: Lege plantpotjes (3x 14), aarde en houten stokjes om erop te schrijven wat erin zit, stiften in lade van de tafel op kantoor. Potjes liggen achter de kleine kas, links van het kantoor. Daar ligt ook de potgrond.

Reminder vooraf via groepsapp: bijv. denk eraan zakjes/bakjes mee te nemen voor jullie 1^e oogst.

Wat heb je nodig/ klaarzetten

- Zaden in bakjes doen: goudsbloemen, zomerwortel, snijbiet, rode biet, goudsbloem. Sjalotjes en uitjes klaarzetten. Voor gekweekte andijvie-plantjes.
- Facultatief: bakje eiersalade kopen en melba-toastjes, om samen de tuinkers te proeven. Zie TIPS.
- Tuinboontjes. Hier wordt wisselend mee omgegaan. De een heeft ze al veel eerder in de grond gedaan, de ander laat ze eerst thuis kiemen.
- 2 plantuitjes, 2 sjalotjes

Introductie en verloop

- Iedereen welkom heten. Terugkijken op acties van vorige week en samen bekijken hoe tuin erbij staat. Bij de tuin van Lea e.c. waren de tuinboonplantjes al in de grond gezet. Even samen bespreken hoe deze boontjes zich kunnen ontwikkelen. Eventueel met geplastificeerde voorbeeldkaart uit de map erbij pakken.
- Zo nodig even als reminder: hoe gebruik meterlat ook alweer gaat. Vervolgens met elkaar bekijken waar de nieuwe richels worden gemaakt voor achtereenvolgens zomerwortel, rijtje bieten en wat verder op de winterwortelen. Daarna laat iemand zien hoe uitjes en sjalotjes worden gepoot: met het puntje naar boven en net niet meer zichtbaar onder de aarde. Voor-kweekte andijvieplantjes krijgen een plek. **NB** er is een zaaiplan, maar op basis van ervaring passen ervaren vrijwilligers dit naar eigen inzicht dit aan.
- Beetje tuinkers oogsten.

- Ook even proeven: met zijn allen bij het huisje aan tafel even crackertje met eiersalade en tuinkers proeven.

Gezamenlijk afsluiten

Ruimte voor eigen aantekeningen:

WEEK 4

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 4: 22 t/m 26 april**

Meivakantie. Courgettes, augurken, pompoen, snackkomkommer voorzaaien.

Eventueel een reminder vooraf via groepsapp

Wat heb je nodig/ klaarzetten

- Lege plantpotjes (3x 14), aarde en houten stokjes om erop te schrijven wat erin zit, stiften (in lade van de tafel op kantoor. Potjes liggen in de kleine kas, links van het kantoor. Daar ligt ook de potgrond. Suggestie: de groep splitsen. Een tuinleider met kinderen aan de slag met de potjes en de ander werkt met de groep op de tuin. Vervolgens andersom.
- Zaden courgette, augurk en snackkomkommer klaar leggen.

Introductie en verloop

- Iedereen welkom heten. Terugkijken op acties van vorige week en samen bekijken hoe tuin erbij staat.
- Onkruid wieden.
- Wat onkruid wieden rondom de radijsjes en aardappel.
- Bij het huisje de bloempotjes vullen met aarde, gaatje erin en er een courgette-zaadje in doen. Stokje met naam plantje erop in potje zetten. Daarna volgende potjes met aarde vullen voor het augurkzaadje, naamstokje erbij en volgende: de snackkomkommer.
- Tuinkers oogsten.

Gezamenlijk afsluiten

Doen voor week 6:

Cosmeezaad thuis voorzaaien. Plantenpotjes met courgette, pompoen en snackkomkommer in de kleine kas water geven

Doen voor week 8: Courgette, augurk, pompoen voorplanten. Of door de kinderen en dan in de kleine kas bij de schuur gezet, afgedekt met een stukje gaas tegen de vogels, of door een tuinleider thuis. Beter nog: in **week 4** in potjes voorzaaien in potaarde. Dit dan mee naar huis nemen zodat de muizen er niet van gaan genieten. In week 8 meenemen naar de tuin. Dan kan het in de grond.

Ruimte voor eigen aantekeningen:

WEEK 5 MEIVAKANTIE

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 5: 29 april t/m 3 mei**
Geen tuinles.

WEEK 6

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 6: 6 t/m 10 mei**

Ageratum, Zinnia zaaien, voorgezaaide Cosmea planten (één per kind).

Ageratum heeft licht nodig om te kiemen, zaad niet afdekken. Of plant voorgezaaide asters op de plek van de Ageratum. Winterwortel, 3 plantuitjes, bonenkruid bij de wortelen tegen wortelvlieg.

Reminder vooraf via groepsapp: bijv. over wat ze mee moeten nemen.

Wat heb je nodig/ klaarzetten

- Bakjes vullen met Ageratumzaad, Zinniazaad, Winterwortel en Bonenkruid.
- Drie plantuitjes per kind, voorgezaaide Cosmea verdelen. Wanneer Cosmea 10 cm hoog is, kan je het plantje toppen. Op die manier wordt het een brede struik, zo niet dan wordt het een lange staak die ook om kan vallen.

Introductie en verloop

- Iedereen welkom heten. Terugkijken op acties van vorige week en samen bekijken hoe tuin erbij staat.

Uitleg: We gaan bloemen zaaien en winterwortel en bonenkruid. Ook gaan we Cosmea en plantuitjes planten De zaaadjes voor de bloemen komen in het bloemenbed. (Plek en afstand).

Het zaad van de Ageratum heeft licht nodig om te kiemen. Dat betekent dat we een ondiep geultje maken en daar het zaad instrooien. Dit zaad moet niet afgedekt worden. Het zaad van de Zinnia wel. (Plek en afstand).

Tussen de winterwortel en de plantuitjes zaaien we bonenkruid tegen de wortelvlieg. De wortelvlieg legt haar eitjes bij de worteltjes van de winterwortel. De maden, die uit de eitjes komen eten van de wortel. Gelukkig houdt de wortelvlieg niet van de geur van bonenkruid. Vandaar dat wij dat er tussen zaaien, zodat de vlieg een ander plekje uitzoekt. (Plek en afstand) TIP: omdat de kinderen meestal het bonenkruid niet mee naar huis nemen, kan je ook van te voren het bonenkruid mengen met het wortelzaad.

Voorgezaaide Cosmea

Uitleggen hoe de plantjes gepland moeten worden: een gaatje maken voor de wortels van het plantje door met je vingers in de aarde te prikken. In dat gaatje wat water gieten met behulp van een emmertje. Dan het plantje er heel voorzichtig inzetten met het worteltje naar beneden en heel voorzichtig er wat aarde omheen doen, zodat het gaatje weer dicht is.

Maar eerst daar waar gezaaid en gepland gaat worden onkruid vrij maken.

- Onkruid wieden
- Oogsten

Gezamenlijk afsluiten

Doen voor week 8: Courgette, augurk, pompoen voorplanten. Of door de kinderen en dan in de kleine kas bij de schuur gezet, afgedekt met een stukje gaas tegen de vogels, of door een tuinleider thuis. Beter nog: in **week 4** in potjes voorzaaien in potaarde. Dit dan mee naar huis nemen zodat de muizen er niet van gaan genieten. In week 8 meenemen naar de tuin. Dan kan het in de grond.

Ruimte voor eigen aantekeningen:

WEEK 7

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 7: 13 t/m 17 mei**
Sierpeen, Lavatera, zonnebloem zaaien, maïs planten

Reminder vooraf via groepsapp

Wat heb je nodig/ klaarzetten

- Zaad van sierpeen, lavatera, zonnebloem in blikjes. Eventueel stambonen (groeit laag) ook in blikje
- Maisplantjes in grond zetten met gaas erover tegen de vogels.

Introductie en verloop

- Iedereen welkom heten. Terugkijken op acties van vorige week en samen bekijken hoe tuin erbij staat.
- Onkruid wieden.
- Uitleg van wat er deze week wordt gezaaid, met elkaar de plaats bepalen en in etappes (per soort) uitvoeren. Zaaibedjes moeten de kinderen niet meteen dicht maken. Eerst controleert een van de tuinleiders of het enigszins goed verspreid is, vervolgens kan het dicht.
- Radijs oogsten. Handig om eerst even te laten zien hoe we dat aanpakken. Bij de radijsjes kijken of ze al goed zijn. Zo ja, dan gewoon eruit trekken. De gaatjes die ontstaan wel weer goed dicht maken! Dan wel opletten dat de aardappelplant goed opgehoogd blijft zodat de aardappelen niet boven de grond komen te liggen.

Gezamenlijk afsluiten

Ruimte voor eigen aantekeningen:

WEEK 8

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 8: 20 t/m 24 mei** (20 mei tweede Pinksterdag)
Planten van: Courgette, augurk, pompoen, snackkomkommer, sla, selderij, peterselie.
Tuinkers opruimen.

Eventueel een reminder in de groepsapp

Wat heb je nodig/klaar zetten: Voorgetrokken courgette, pompoen, augurk. Sla plantjes.
Selderijzaad en peterseliezaad in blikjes doen.

Introductie en uitleg:

- Welkom en terugkijken op de vorige week.
- Vertellen wat we gaan planten en waar en op welke afstand. Grond onkruidvrij maken, gaatje maken, water er in, plantje er voorzichtig in met de wortels naar beneden, aarde voorzichtig aandrukken. Maar eerst de grond waar gepland gaat worden onkruid vrij maken. De plantjes bij het steeltje vast pakken.
- Oogsten: Laatste tuinkers oogsten en de grond schoon (onkruidvrij) maken.

Gezamenlijk afsluiten

Doen voor de volgende keer: Bascilicumplantje kopen bij een supermarkt. Uit elkaar halen en dan heb je vast 14 bascilicumplantjes. Er is ook bascilicumzaad aanwezig.

Ruimte voor eigen aantekeningen:

WEEK 9 .

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 9: 27 mei t/m 31 mei**

Kervel zaaien op de plaats van de tuinkers. Als het warm genoeg is, Basilicum planten

Reminder vooraf via groepsapp: bijv. over wat ze mee moeten nemen.

Wat heb je nodig/ klaarzetten

- Kervel in blikjes verdelen

Introductie en verloop

- Iedereen welkom heten. Terugkijken op acties van vorige week en samen bekijken hoe tuin erbij staat.
- Onkruid wieden.
- Bekijken wat er geoogst kan worden.
- Uitleg Kervel zaaien op de plaats van de tuinkers. Als het warm genoeg is, Basilicum planten.
- Eventueel oogsten.
- schoffelen, harken.

Gezamenlijk afsluiten

Ruimte voor aantekeningen:

WEEK 10

Volgens zaaiprogramma 2024: **Week 10: 3 t/m 6 juni**
Spek- snij- en sperziebonen leggen, 3 per stok.

Eventueel reminder via groepsapp

Wat heb je nodig/ klaar zetten

Drie keer 14 blikjes met daarin Spekbonen, Snijbonen en Sperziebonen.

Introductie en verloop

- We gaan vandaag bonen leggen. Er zijn verschillende soorten bonen. Niet alleen wat uiterlijk en smaak betreft, maar ook in de manier waarop ze groeien. De bonen die wij vandaag gaan leggen groeien omhoog tegen een stok. Nadat we de grond onkruidvrij hebben gemaakt gaan we de stokken halen uit de schuur. Elk kind krijgt drie stokken, die met hulp van een tuinleider in tipi vorm in de grond gestoken worden. Bovenaan worden ze met een touwtje samengebonden. Vervolgens gaat elk kind de drie verschillende bonen leggen aan de binnenkant van elke stok. Reden: de bonen kunnen dan vanuit de binnenkant omhoog groeien. Èèn stok met sperziebonen, èèn met spekbonden en èèn met snijbonen. Laat de kinderen hun gelegde bonen eerst even controleren door een tuinleider voordat ze deze afdekken met wat losse aarde. En ter bescherming met een takje bamboe ernaast in de grond steken tegen de vogels.
- Oogsten

Gezamenlijk afsluiten

Ruimte voor aantekeningen:

LAATSTE WEEK VAN HET SEIZOEN

Van te voren levert Lida de diploma's aan. De tuinleiders moeten deze ondertekenen.

De laatste dag voor de kinderen. Deze dag is er ter afsluiting de diploma-uitreiking. Hopelijk zien we de kinderen ook nog op de Pompoenendag: de afsluiting van het tuinseizoen.

4. Tips voor het hele seizoen

- Loop samen met een ervaren collega even de schuur in: wat staat daar allemaal, hoe zijn de afspraken daarover? Wat kan je gebruiken?
- Bij het maken van een zaairegel: steeds een handbreedte van het pad dicht laten zodat de gezaaide planten niet over het pad gaan hangen.
- Hele kleine zaadjes mengen met zand: neem uit de voorraad zand 14x een klein blikje zand dat je in een emmer gooit. Vervolgens meng je dit zand goed met de zaadjes om daarna weer te verdelen over de 14 blikjes.
- Flesjes kruidenazijn maken: verzamel kleine glazen flesjes. Koop ongeveer 2 liter witte azijn (bonnetje kan bij penningmeester worden gedeclareerd). Ga met de kinderen naar de kruidentuin, kijk wat er allemaal groeit, laat ze ruiken en dan kunnen kinderen kiezen welke kruiden ze lekker vinden voor hun kruidenazijn. Vervolgens kan iedereen (desnoods om de beurt in twee groepjes) aan de tafel zijn eigen flesje kruidenazijn maken en meenemen. Minimaal een week laten staan alvorens het te gebruiken.
- Map met diverse zoekkaarten m.b.t. natuur ligt op kantoor.
- Vergrootglasjes om insecten/plantjes te bekijken, liggen op kantoor.
- Gebruik boek over compost (staat in kantoor) om met kinderen bezig te zijn met wat er allemaal onder grond gebeurt.
- Eerste oogst van tuinkers laten proeven op een crackertje, wat eiersalade en tuinkers

5. Bijlagen:

5a Zaaiprogramma 2024

Week 1

Tuinkers en radijs zaaien, aardappels poten (naambordjes schilderen).

Week 2

Tuinbonen leggen of planten, Nieuw-Zeelandse spinazie ertussen zaaien. Of twee rijtjes spinazie op de plek van de stokbonen zaaien. Rucola/ pluksla zaaien.

Week 3

Goudsbloemen, zomerwortel/ snijbiet, 2 plantuitjes, 2 sjalotjes. Rode bieten zaaien. Maïs voorzaaien.

Week 4

Meivakantie. Courgettes, augurken, pompoen, snackkomkommer voorzaaien

Week 5

Geen tuinles.

Week 6

Ageratum, Zinnia zaaien, voorgezaaide Cosmea planten (één per kind).

Ageratum heeft licht nodig om te kiemen, zaad niet afdekken. Of plant voorgezaaide asters op de plek van de Ageratum. Winterwortel, 3 plantuitjes, bonenkruid bij de wortelen tegen wortelvlieg.

Week 7

Sierpeen, Lavatera, zonnebloem zaaien, maïs planten

Week 8

Planten van: Courgette, augurk, pompoen, snackkomkommer, sla, selderij, peterselie. Tuinkers opruimen.

Week 9

Kervel zaaien op de plaats van de tuinkers. Als het warm genoeg is, Basilicum planten

Week 10

Spek- snij- en sperziebonen leggen, 3 per stok.

5b Zaaiplan 2024

Ga met je rug naar de kist staan. Zie je de zon? Dan zaai je volgens de rechter kolom.

Heb je de zon in je rug? Dan zaai je volgens de linker kolom.

Waarom? Op die manier staan de lage bloemen niet in de schaduw van de hoge bloemen.

Zaaiplan 2024

Goudsbloem 20	
Zonnebloem 100	
Sierpeen 40	
Lavatera 40	
Cosmea 40	
Zinnia 40	
Ageratum 20	

Ageratum 20	
Zinnia 40	
Cosmea 40	
Lavatera 40	
Sierpeen 40	
Zonnebloem 100	
Goudsbloem 20	

Keus: snackkomkommer/augurk/ Basilicum Bonenkruid 55	
Tuinbonen/ Nw Z. spinazie 80	
Bieten 40	
Rucola/ pluksla 40	
Uj Winterwortel 40	
Uj/sjalot Zomerwortel/snijbiet 20	

Keus: snackkomkommer/Augurk/ Basilicum Bonenkruid 55	
Tuinbonen/ Nw-Z. Spinazie 80	
Bieten 40	
Rucola/ pluksla 40	
Uj Winterwortel 40	
Uj/sjalot Zomerwortel/snijbiet 20	

Stokbonen 90	spinazie
Mais 90	
Courgette	
Aardappel/radijs 100	
Tuinkers/kervel 20	

spinazie	Stokbonen 90
	Mais 90
	Courgette
	Aardappel/ radijs 100
	Tuinkers/kervel 20

5c Groepsapp

Wat kan je zoal in de groepsapp zetten?

- Kort verslagje wat er is gedaan
- Foto's van de kinderen tenzij ouders dat niet willen. Ouders en kinderen reageren hier altijd erg positief op. Zorg er daarom voor dat alle kinderen af en toe in beeld zijn. Bij de inschrijving wordt gevraagd of kinderen op de foto mogen en gedeeld via de groepsapp.
- Ouders geven bij inschrijving toestemming of foto's via sociale media en website gedeeld kunnen worden.
- Namen van wat er wordt gezaaid, of anders is gedaan. Eventueel uitleg erbij geven.
- Suggesties wat je met de oogst kan doen, eventueel tips voor recepten, of verwijzen naar de website.
- Aandachtspunten voor de volgende keer zoals tassen mee, insmeren met zonnebrand, regenlaarzen, etc
- Communicatie over slecht weer. Een voorbeeld: *"Het is nu nog onduidelijk hoe het weer zich morgen gaat ontwikkelen. Houd de app in de gaten voor het geval we in verband met eventueel extreem weer (m.n. onweer) de kindertuin moeten afgelasten. We duimen dat de buien aan ons voorbij gaan hoewel de plantjes natuurlijk snakken naar water 💧 Volgens buienradar komt de bui niet eerder dan 17.00 uur. We gaan gewoon aan de gang maar willen uiterlijk 5 uur allemaal stoppen. Graag bijtijds de kinderen ophalen."*

6. tuinregels/afspraken

- We gaan vriendelijk en respectvol met elkaar om.
- Materiaal uit de schuur gebruikt? Voor het opbergen altijd even schoonmaken, aarde eraf borstelen.
- schoffels en harken ALTIJD met schoffeldeel/harkpunten naar beneden houden. Niet zwaaien met de hark/schoffel
- hoe we omgaan met het gebruik van tuinslang en gieter uitleggen
- water uit de tappunten buiten is GEEN drinkwater
- gereedschap terug in de kist. Harken de ene kant op, schoffels de andere kant op.
- niet aan het tuintje van iemand anders komen.
- fietsen binnen het hek, sleutels in de kist
- binnen het hek wachten tot je opgehaald wordt, tenzij je alleen naar huis mag.

7. Voorbeeld verslag seizoen in groepsapp.

(Volgt)

8. Wat is belangrijk in de omgang met de kinderen

8a. omgang met kinderen, algemeen.

Hoe kun je kinderen inspireren, motiveren en enthousiasmeren? En moet je ze corrigeren of is improviseren beter?

Joke Aukema:

Basis van groepen leiden is de band met kinderen en het pedagogisch handelen.

Vooraf geldt voor alle groepen:

1. Band met de kinderen: responsieve sensibele relaties

- Investeer in de band met de kinderen. (ken je groep)
 - * kenmerken / wat weet je van ze? kennen de kinderen elkaar al? / motivatie?
- Vertel soms iets over jezelf dat deze band kan ondersteunen.
- Rustige grondhouding, straal vertrouwen uit.
- Breng humor in, maak soms een grapje.
- Word niet boos maar houd wèl vast aan benoemen gewenste gedrag.
- Taal is belangrijk: niet te veel aanzetten, luchtig benoemen.
- Als je iets belooft of er iets interessants is gebeurd, kom daar de volgende week even op terug.

2. Organisatie 'les' op orde: instructie en organisatie / structurering

- **Vooraf geldt voor alle lessen:** Regels en routines zijn duidelijk aan iedereen, geeft voorspelbaarheid en rust. (algemene regels niet elke keer benoemen)
- Spullen liggen klaar.
- Duidelijke instructie en structuur in les:
 - * **Samenkomst** (aandacht voor het kind / doel en programma werkmoment)
 - * **Instructie:**
 - Kinderen verschillen in de manier waarop ze leren/werken. (zelf ontdekken / voordoen-nadoen – doorwerken of afwisseling, ect.)
 - Pas daarom variatie toe in je instructie:
 - * Visuele ondersteuning belangrijk.
 - * Of: iets spannend meenemen, oud gereedschap.
 - * Of starten met een vraag of opdracht. (hoeveel wormen in de grond).
 - Eventueel extra aandacht voor regels als dat op dat moment nodig is.
 - * **Gezamenlijke afronding:** wat ging goed, wat verdient aandacht, wat nemen we mee naar huis, recepttips, ect.

3. Inhoud en differentiatie: stimuleren ontwikkeling en authenticiteit kinderen

- De motivatie van kinderen groeit als ze dingen leuk (of lekker ;) vinden.
- En motivatie als ze zelf wat invloed hebben op wat ze gaan doen en leren:
- Welke differentiatie is mogelijk:
 - * bijv. keuze in producten die ze leuk/lekker vinden belangrijk.
 - * Ook kan de grootte van een tuintje meespelen,

- *Is er ruimte voor 'andere', spannende opdrachten met bijv.*
 - * *beestjes die in de tuin zitten*
 - * *Verschillende bladeren*
 - * *Recepten?*
- Hoeft niet veel extra tijd te kosten.*

4. Focus op gedrag: structureren en begrenzen

Neem een kind even apart, nooit in de groep aanspreken.

- *Laat ruimte voor het kind om zelf iets te zeggen.*
- *Als kind niet direct luistert, voor het vertrek nog even apart nemen.*
- *Een kind wat helpen als het even niet lukt en gedrag daardoor slecht is*
 - * *even helpen als iets niet klaar komt,*
 - * *even bewegen als dat nodig is, ect*
- *Als je afspraken over gedrag maakt, kom er de volgende week even (positief) op terug. (bijv. stil zijn tijdens instructie)*
- *Bij onveilige situaties wel directer handelen. Probeer ook hier rust te bewaren. Bijv. bij onveilig gebruik van tuingereedschappen.*
- *Lukt het niet, vraag collega's om advies.*
- *Betrek ook de ouders erbij. (Vooraf met kind bespreken)*

5. Leuke ideeën die motiveren.

- **Wormen** verzamelen in een bakje met aarde. Na afloop tellen en iets vertellen over nut van wormen in de grond.
- **Vormen van bladeren** tijdens het werken bekijken. Je mooiste blad na afloop laten zien of op een kleedje leggen. Mooie **collage** / foto idee?
- Bij het oogsten: het meest **vreemde of mooie** product laten zien.
- **Bosje bloemen** mee, doe er eens twee en vertel aan wie je dat tweede bosje geeft. Volgende week even vertellen hoe het was of fotootje sturen.
- **Thuisopdracht composthoop**: verzamel thuis schillen en breng die mee voor de composthoop. (ook weer iets vertellen over compost)
- **In drukke tijden: Betrek de ouders** bij het werken in de tuin. Een ouder-kind moment? Of een familie-middag? Stimuleert de band met de ouders ook.

Tip: verzamel onderling leuke ideeën die door anderen toegepast kunnen worden. Verzamel ideeën van websites of bezoek met elkaar eens een inspirerende tuin.

8b. omgang met kinderen in bijzondere situaties

(dit wordt in de werkgroep Educatie KT in samenspraak met bestuur verder uitgewerkt).